

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет економічних наук
Кафедра економіки та підприємництва

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Іщенко Н.М.

“28” 08 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ БІРЖОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»**

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Освітня програма «Економіка та управління підприємством»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Розробник

Завідувач кафедри економіки та підприємництва

Гарант освітньої програми

В.о. декана факультету економічних наук

Директор ННПО

Начальник НМВ

Фертікова Т.М.

Кузьменко О.Б.

Кузьменко О.Б.

Філімонова О.Б.

Норд Г.Л.

Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни		
Найменування дисципліни	Управління біржовою діяльністю		
Галузь знань	07 Управління та адміністрування		
Спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»		
Спеціалізація (якщо є)	відсутня		
Освітня програма	«Економіка та управління підприємством»		
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)		
Статус дисципліни	Обов'язкова, цикл професійної підготовки		
Курс навчання	5		
Навчальний рік	2020–2021		
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма	
	10	15-16	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4,5 кредити /135 годин	4,5 кредити / 135 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма	
	– лекції	18	8
	– практичне заняття	36	8
	– годин самостійної роботи студентів	81	119
Відсоток аудиторного навантаження	40 %	/ 12 %	
Мова викладання	Українська		
Форма проміжного контролю (якщо є)	Відсутня		
Форма підсумкового контролю	Залік		

1. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: формування теоретичних знань з організації біржової діяльності та набуття практичних навичок із здійснення біржових операцій у майбутній фаховій діяльності.

Завдання:

- формування системи знань про теорію та практику організації біржової діяльності, організації взаємовідносин з суб'єктами біржової діяльності, використання біржової інформації для організації та проведення біржових торгів;
- ознайомлення з досвідом роботи національних та міжнародних бірж;
- створення уявлення про механізм здійснення біржових операцій з товарами, цінними паперами, валютою.

Передумови вивчення дисципліни:

Передумовою вивчення дисципліни «Управління біржовою діяльністю» є «Стратегічний маркетинг». Дисципліна «Управління біржовою діяльністю» є підґрунтям для вивчення такої дисципліни як «Управління безпекою бізнесу».

Очікувані результати навчання:

- знання біржової інфраструктури, розуміння принципів організації, інструментів управління біржовою діяльністю;
- спроможність здійснювати торговельні операції на біржі та страхуватися від несприятливих змін кон'юнктури;
- здатність щодо постановки та вирішення завдань з різних практичних ситуацій в торговельній та біржовій діяльності;
- розуміння сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій обміну та розповсюдження інформації у сфері біржової торгівлі та біржової діяльності;

- уміння працювати самостійно та в команді, мати навички взаємодії, які дозволять досягати професійних цілей.

В результаті вивчення дисципліни студент має знати:

- історію виникнення, стан та перспективи розвитку національного та міжнародного біржового ринку;
- нормативно-правове забезпечення організації біржової діяльності;
- принципи організації та проведення біржових торгів на товарній, фондовій, валютній біржах;
- особливості діяльності організаторів торгівлі;
- види біржових угод та механізм їх укладання;
- основні види товарів, цінних паперів, що обертаються на фондовому ринку, та методи оцінки їх вартості.

Програмні компетентності

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні компетентності:

- СК 1. Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких, торговельних та/або біржових структур.
- СК 2. Здатність проводити оцінювання продукції, товарів і послуг в підприємницькій, торговельній та/або біржовій діяльності.
- СК 3. Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та / або біржової діяльності.
- СК 6. Здатність до вирішення проблемних завдань і прийняття рішень у сфері управління фінансово-економічними результатами і ризиками діяльності підприємства.

Програмні результати навчання:

- РН 1. Вміти адаптуватися та проявляти ініціативу і самостійність в ситуаціях, які виникають у професійній діяльності.
- РН 2. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі і біржової діяльності та розробляти заходи щодо їх вирішення.
- РН 6. Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.
- РН 7. Оцінювати продукцію, товари, послуги, а також процеси, що відбуваються в підприємницьких, торговельних та/або біржових структурах, і робити відповідні висновки для прийняття управлінських рішень.
- РН 8. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної та/або біржової діяльності.
- РН 11. Вміти розробляти і впроваджувати проекти для виконання управлінських рішень щодо фінансово-економічних результатів і ризиків діяльності підприємства.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

№ з/п	Назви розділів та тем	Всього годин	Лекції	Практичні	Самостійна робота
1.	Економічна сутність біржі.	17	2	4	11
2.	Особливості організації та регулювання біржової діяльності	17	2	4	11
3.	Сутність та види біржових угод. Біржові угоди з реальним товаром	17	2	4	11
4.	Ф'ючерсні та опціонні угоди	17	2	4	11
5.	Спекуляції та хеджування	16	2	4	10
6.	Брокерське обслуговування	16	2	4	10
9.	Організація біржових торгів	17	2	4	11
8.	Організація діяльності товарної біржі	14	2	2	10
9.	Організація функціонування фондової та валютної бірж	19	2	6	11
Разом (годин)		150	18	36	96

Заочна форма:

№ з/п	Назви розділів та тем	Всього годин	Лекції	Практичні	Самостійна робота
1.	Економічна сутність біржі.	10	0,5	0,5	9
2.	Особливості організації та регулювання біржової діяльності	11	0,5	0,5	10
3.	Сутність та види біржових угод. Біржові угоди з реальним товаром	16	1	1	14
4.	Ф'ючерсні та опціонні угоди	17	1	1	15
5.	Спекуляції та хеджування	17	1	1	15
6.	Брокерське обслуговування	16	1	1	14
7.	Організація біржових торгів	16	1	1	14
8.	Організація діяльності товарної біржі	16	1	1	14
9.	Організація функціонування фондової та валютної бірж	16	1	1	14
Разом (годин)		135	8	8	119

3. Зміст навчальної дисципліни

4.1 План лекцій

Денна форма:

№	Тема заняття / план
1.	Тема 1. Економічна сутність біржі 1.1 Економічне значення та функції бірж. 1.2 Класифікація бірж. 1.3 Історичний розвиток біржової діяльності. 1.4 Правові основи функціонування бірж в Україні.
2.	Тема 2. Особливості організації та регулювання біржової діяльності 2.1 Організаційна структура біржі. 2.2 Органи управління біржею та їх функції. 2.3 Функції структурних підрозділів біржі.

	<p>2.4 Учасники біржових торгів.</p> <p>2.5 Особливості державного регулювання діяльності бірж в Україні.</p> <p>2.4 Державне біржове регулювання в зарубіжних країнах.</p>
3.	<p>Тема 3. Сутність та види біржових угод. Біржові угоди з реальним товаром</p> <p>3.1 Поняття та класифікація біржових угод.</p> <p>3.2 Розрахунки і гарантії виконання біржових контрактів.</p> <p>3.3 Угоди з реальним товаром з коротким терміном постачання.</p> <p>3.4 Призначення та види форвардних угод.</p>
4.	<p>Тема 4. Ф'ючерсні та опціонні угоди</p> <p>4.1 Товарні та фінансові ф'ючерсні контракти.</p> <p>4.2. Опціонні контракти: призначення та види.</p> <p>4.3 Сутність та переваги своп-контрактів.</p>
5.	<p>Тема 5. Спекуляції та хеджування</p> <p>5.1 Спекуляції та ф'ючерсному ринку.</p> <p>5.2 Хеджування на біржовому товарному ринку.</p> <p>5.3 Стратегії хеджування.</p> <p>5.4 Хеджування опціонами.</p>
6.	<p>Тема 6. Брокерське обслуговування</p> <p>6.1 Основні учасники біржових сесій.</p> <p>6.2 Класифікація брокерських фірм (контор).</p> <p>6.3 Взаємодія брокера з клієнтом.</p> <p>6.4 Організація діяльності брокерської фірми.</p>
7.	<p>Тема 7. Організація біржових торгів</p> <p>7.1 Організація торговельного процесу в біржовій операційній залі.</p> <p>7.2 Особливості біржової мови жестів та жаргону.</p> <p>7.3 Технологія проведення біржового торгу.</p> <p>7.4. Вітчизняна система електронних торгів</p> <p>7.5 Розвиток світової електронної торгівлі</p>
8.	<p>Тема 8. Організація діяльності товарної біржі</p> <p>4.1 Поняття і класифікація товарних бірж.</p> <p>4.2 Створення та діяльність товарної біржі в Україні.</p> <p>4.3 Типові правила проведення торгівлі продукцією на товарних біржах.</p> <p>4.4 Котирування на товарній біржі.</p> <p>4.5. Правила випуску та обігу товарних деривативів на товарній біржі.</p>
9.	<p>Тема 9. Організація функціонування фондової та валютної бірж</p> <p>5.1 Фондовий ринок та правові засади діяльності фондових бірж в Україні.</p> <p>5.2 Порядок продажу цінних паперів на фондових біржах.</p> <p>5.3 Процедура лістингу на фондовій біржі.</p> <p>5.4 Фондові індекси та їх динаміка.</p> <p>5.5 Організаційно-правове забезпечення валютної біржі в Україні.</p> <p>5.6 Види і характеристика валютних операцій.</p> <p>5.7 Котирування та валютні курси.</p>

Заочна форма:

№	Тема заняття / план
1.	<p>Тема 1. Економічна сутність біржі</p> <p>1.1 Економічне значення та функції бірж.</p> <p>1.2 Класифікація бірж.</p> <p>1.3 Правові основи функціонування бірж в Україні.</p> <p>Тема 2. Особливості організації та регулювання біржової діяльності</p> <p>2.1 Організаційна структура біржі.</p> <p>2.2 Органи управління біржею та їх функції.</p> <p>2.3 Функції структурних підрозділів біржі.</p> <p>2.4 Учасники біржових торгів.</p> <p>2.5 Принципи державного регулювання діяльності бірж</p> <p>Тема 3. Сутність та види біржових угод. Біржові угоди з реальним товаром</p> <p>3.1 Поняття та класифікація біржових угод.</p>

	<p>3.2 Розрахунки і гарантії виконання біржових контрактів.</p> <p>3.3 Угоди з реальним товаром з коротким терміном постачання.</p> <p>3.4 Призначення та види форвардних угод.</p>
2.	<p>Тема 4. Ф'ючерсні та опціонні угоди</p> <p>4.1 Товарні та фінансові ф'ючерсні контракти.</p> <p>4.2 Опціонні контракти: призначення та види.</p> <p>4.3 Сутність та переваги своп-контрактів.</p> <p>Тема 5. Спекуляції та хеджування</p> <p>5.1 Спекуляції та ф'ючерсному ринку.</p> <p>5.2 Хеджування на біржовому товарному ринку.</p> <p>5.3 Хеджування опціонами.</p>
3.	<p>Тема 6. Брокерське обслуговування</p> <p>6.1 Основні учасники біржових сесій.</p> <p>6.2 Класифікація брокерських фірм (контор).</p> <p>6.3 Взаємодія брокера з клієнтом.</p> <p>6.4 Організація діяльності брокерської фірми.</p> <p>Тема 7. Організація біржових торгів</p> <p>7.1 Організація торговельного процесу в біржовій операційній залі.</p> <p>7.2 Особливості біржової мови жестів та жаргону.</p> <p>7.3 Технологія проведення біржового торгу.</p> <p>7.4. Системи електронних торгів.</p>
4.	<p>Тема 8. Організація діяльності товарної біржі</p> <p>4.1 Поняття і класифікація товарних бірж.</p> <p>4.2 Створення та діяльність товарної біржі в Україні.</p> <p>4.3 Типові правила проведення торгівлі продукцією на товарних біржах.</p> <p>4.4 Котирування на товарній біржі.</p> <p>Тема 9. Організація функціонування фондової та валютної бірж</p> <p>5.1 Фондовий ринок та правові засади діяльності фондових бірж в Україні.</p> <p>5.2 Порядок продажу цінних паперів на фондових біржах.</p> <p>5.3 Процедура лістингу на фондовій біржі.</p> <p>5.4 Фондові індекси та їх динаміка.</p> <p>5.5 Організаційно-правове забезпечення валютної біржі в Україні.</p> <p>5.6 Види і характеристика валютних операцій.</p> <p>5.7 Котирування та валютні курси.</p>

4.2 План практичних занять

Денна форма:

№п/ч	Теми	Перелік питань
1	2	3
1-2.	Економічна сутність біржі (4 год.)	<p>1) Визначити ознаки біржі.</p> <p>2) Визначити спільні та відмінні риси біржової та ярмаркової торгівлі.</p> <p>3) Дослідити відмінності між традиційним та біржовим аукціоном.</p> <p>4) Визначити функції біржі як ринкового інституту. Проаналізувати і пояснити, яка з функцій корелює з місією біржі.</p> <p>5) Обґрунтувати, які функції біржі є найбільш актуальними в умовах кризи.</p> <p>6) Спрогнозувати і пояснити, які біржі наберуть найбільшого розвитку в Україні.</p> <p>7) Проаналізувати, чому в країнах з розвинутою ринковою економікою біржі, що є акціонерними товариствами, в</p>

		основному функціонують як безприбуткові асоціації.
3-4.	Особливості організації та регулювання біржової діяльності (4 год.)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Схематично зобразити типову організаційну структуру біржі. 2) Пояснити функції ключових учасників біржових сесій: дилерів, брокерів, спекулянтів, арбітражерів, хеджерів. 3) Визначити функції Клірингової палати, Арбітражної комісії, Котирувальної комісії. 4) Сформулювати основні принципи, якими має керуватися член біржі при здійсненні біржової діяльності. 5) Проаналізувати відмінності між принципами управління біржами в Україні та інших країнах світу.
5-6.	Сутність та види біржових угод. Біржові угоди з реальним товаром (4 год.)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Визначити відмінні особливості біржових угод. 2) Визначити види біржових угод. 3) Описати порядок реєстрації угод. 4) Охарактеризувати спотові угоди з реальним товаром. 5) Пояснити призначення форвардних контрактів. Що означають визначення “контанго” та “беквардейшен”? 6) Розв’язок ситуаційних задач.
7-8.	Ф’ючерсні та опціонні угоди (4 год.)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Пояснити значення, сутність ф’ючерсної торгівлі, відмінності між товарними і фінансовими ф’ючерсами. 2) Розкрити сутність біржових і позабіржових опціонів. 3) Пояснити, як розрахувати опціонну премію. 4) Розв’язок ситуаційних задач.
9-10.	Спекуляції та хеджування (4 год.)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Пояснити сутність спекулятивної діяльності на біржі. 2) Охарактеризувати гру на підвищення та гру на пониження. 3) Визначити переваги та ризики, пов’язані із біржовими спекуляціями. 4) Пояснити відмінності між хеджуваннями та спекуляціями. 5) Визначити сутність довгого та короткого хеджування. 6) Визначити, що таке базис, що означає посилення та послаблення базису. 7) Пояснити переваги і недоліки хеджування. 8) Розв’язок ситуаційних задач.
11-12.	Брокерське обслуговування (4 год.)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Пояснити, хто має право на відкриття брокерської фірми (контори). 2) Обґрунтувати, яким чином призначається штат брокерської фірми. 3) Зазначити, які є різновиди брокерських контор. 4) Пояснити, як формується спеціалізація брокерської фірми. 5) Зазначити основні види доручень брокеру клієнтом. 6) Охарактеризувати угоду про надання брокерських послуг. 7) Назвати форми звітів брокерів перед клієнтами.
13-14.	Організація біржових торгів (4 год.)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Визначити, які біржові операції входять до біржового процесу. 2) Назвати основні методи ведення торгів. 3) Визначити параметри торговельної сесії. 4) Назвати вимоги до біржового операційного залу. 5) Назвати основні дії, що забороняються для учасників біржових торгів.

		6) Визначити переваги біржової електронної торгівлі. 7) Пояснити принципи організації біржової електронної торгівлі. 8) Охарактеризувати сучасні системи біржової електронної торгівлі. 9) Ситуаційні задачі.
15-16.	Організація діяльності товарної біржі (4 год.)	1) Охарактеризувати товарну біржу в економічному, юридичному та організаційному контексті. 2) Пояснити порядок створення товарної біржі. 3) Визначити органи управління товарною біржею. 4) Пояснити принципи ціноутворення на товарній біржі. 5) Надати характеристику діяльності товарних бірж в Україні на сучасному етапі розвитку (аналіз статистичних даних). 6) Проаналізувати проблеми розвитку біржової торгівлі на товарних біржах в Україні. 7) Розв'язок ситуаційних задач.
17-18.	Організація функціонування фондової та валютної бірж (4 год.)	1) Визначити загальноринкові функції фондового ринку. 2) Описати систему позабіржового фондового ринку. 3) Навести порядок проведення операцій на фондовій біржі. 4) Визначити основні параметри угоди по продажу цінних паперів, що укладаються на фондовій біржі. 5) Проаналізувати індекси оцінки ефективності діяльності членів фондової біржі. 6) Проаналізувати динаміку біржових індексів на фондовій біржі України та іноземних фондових біржах. 7) Проаналізувати структуру біржової та позабіржової торгівлі цінними паперами в Україні та пояснити її причини. 8) Визначити фактори розвитку фондової біржі в Україні. 9) Охарактеризувати ризики валютного ринку, ризики кредитоспроможності та обмінного курсу. 10) Проаналізувати і пояснити, якими інструментами фундаментального і технічного аналізу може користуватися трейдер. 11) Визначити особливості функціонування валютної біржі в Україні. 12) Обґрунтувати необхідність котирування на валютній біржі. 13) Проаналізувати сучасну ситуацію на валютному ринку України з позиції наявності спекулятивних тенденцій. 14) Розв'язок ситуаційних задач.

Заочна форма:

№ п/ч	Теми	Перелік питань
1	2	3
1.	Економічна сутність біржі. Особливості організації та	1) Визначити ознаки біржі. 2) Визначити спільні та відмінні риси біржової та ярмаркової торгівлі. 3) Дослідити відмінності між традиційним та біржовим

	<p>регулювання біржової діяльності. Сутність та види біржових угод. Біржові угоди з реальним товаром.</p>	<p>аукціоном.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4) Визначити функції біржі як ринкового інституту. 5) Схематично зобразити типову організаційну структуру біржі. 6) Пояснити функції ключових учасників біржових сесій: дилерів, брокерів, спекулянтів, арбітражерів, хеджерів. 7) Визначити функції Клірингової палати, Арбітражної комісії, Котирувальної комісії. 8) Визначити види біржових угод. 9) Описати порядок реєстрації угод. 10) Охарактеризувати спотові угоди з реальним товаром. 11) Пояснити призначення форвардних контрактів. Що означають визначення “контанго” та “беквардейшен”? 12) Розв’язок ситуаційних задач.
2.	<p>Ф’ючерсні та опціонні угоди. Спекуляції та хеджування</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Пояснити значення, сутність ф’ючерсної торгівлі, відмінності між товарними і фінансовими ф’ючерсами. 2) Розкрити сутність біржових і позабіржових опціонів. 3) Пояснити, як розрахувати опціонну премію. 4) Пояснити сутність спекулятивної діяльності на біржі. 5) Охарактеризувати гру на підвищення та гру на пониження. 6) Визначити сутність довгого та короткого хеджування. 7) Визначити, що таке базис, що означає посилення та послаблення базису. 8) Пояснити переваги і недоліки хеджування. 9) Розв’язок ситуаційних задач.
3.	<p>Брокерське обслуговування. Організація біржових торгів</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Зазначити, які є різновиди брокерських контор. 2) Зазначити основні види доручень брокеру клієнтом. 3) Охарактеризувати угоду про надання брокерських послуг. 4) Назвати форми звітів брокерів перед клієнтами. 5) Визначити, які біржові операції входять до біржового процесу. 6) Назвати основні методи ведення торгів. 7) Визначити параметри торговельної сесії. 8) Назвати вимоги до біржового операційного залу. 9) Визначити переваги біржової електронної торгівлі. 10) Пояснити принципи організації біржової електронної торгівлі.
4.	<p>Організація діяльності товарної біржі. Організація функціонування фондової та валютної бірж</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Охарактеризувати товарну біржу в економічному, юридичному та організаційному контексті. 2) Пояснити порядок створення товарної біржі. 3) Визначити органи управління товарною біржею. 4) Пояснити принципи ціноутворення на товарній біржі. 5) Визначити загальноринкові функції фондового ринку. 6) Описати систему позабіржового фондового ринку. 7) Визначити основні параметри угоди по продажу цінних паперів, що укладаються на фондовій біржі. 8) Охарактеризувати фондові індекси. 9) Проаналізувати і пояснити, якими інструментами фундаментального і технічного аналізу може користуватися трейдер. 10) Визначити особливості функціонування валютної біржі в Україні. 11) Обґрунтувати необхідність котирування на валютній біржі.

4.3 Завдання для самостійної роботи

Денна форма:

Самостійна робота студентів передбачає підготовку до поточного, проміжного та підсумкового контролю знань.

Поточний контроль проводиться протягом семестру і передбачає систематичну перевірку знань студентів. Формами поточного контролю є оцінка усних та письмових відповідей на питання практичних (групових) занять, здатності розв'язувати ситуаційні задачі. Оцінюється не лише спроможність студентів відтворити лекційний та прочитаний у підручниках матеріал, але і спроможність аналізувати його, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, надавати критичну оцінку, використовувати для розв'язання практичних ситуацій та задач.

Проміжний контроль проводиться у формі контрольних робіт. Перша контрольна робота (I) містить тести, питання до тем 1-2, друга (II) – до тем 3-6, третя (III) – до тем 7-9.

Приклад завдань до контрольних робіт.

Контрольна робота I

Варіант __

1. Класифікація бірж залежно від об'єкта (асортименту) продажу:
 - а) універсальні та спеціалізовані;
 - б) товарні, фондові, валютні, митні;
 - в) універсальні, спеціалізовані, товарні, фондові, валютні, митні;
 - г) товарні, сировинні;
 - д) фондові, валютні.
2. Вищим органом управління біржею є:
 - а) загальні збори членів біржі;
 - б) біржовий арбітраж;
 - в) біржовий комітет;
 - г) ревізійна комісія.
3. На закритих біржах під час торгів мають право перебувати:
 - а) члени біржі та їхні представники, брокери;
 - б) оператори, які ведуть торги;
 - в) члени біржі, засновники, відвідувачі;
 - г) засновники та члени біржі.
4. Чим відрізняється засновник від члена біржі?
5. Етапи розвитку біржової діяльності в Україні.
6. Схематично зобразити типову організаційну структуру біржі.

Контрольна робота II

Варіант __

1. Мотивами дій хеджера є:
 - а) присутність на ринку готівкового товару;
 - б) присутність на ринку депозитів;
 - в) зацікавленість у зменшенні ризику;
 - г) присутність на ринку ф'ючерсів.
2. До компетенції ф'ючерсних комісійних торговців не відносяться:

- а) укладення попередньої домовленості про угоду;
- б) забезпечення своєї фінансової стабільності;
- в) запобігання маніпулюванню цінами;
- г) забезпечення захисту клієнта.

3. Спекулянти, які після купівлі або продажу за контрактом певний час утримують свої позиції, це:

- а) крупні спекулянти;
- б) спекулянти з довгою позицією;
- в) дрібні спекулянти;
- г) позиційні спекулянти;
- д) одноденні спекулянти;
- е) скалпери.

4. Види форвардних угод.

5. Проаналізувати схожі та відмінні риси форвардних і ф'ючерських угод.

6. Поточна ціна золота становить 1096 дол. за унцію. Ф'ючерське котирування на контракт із поставкою через рік становить 1296 дол./унц. Спекулянт може одержати кредит з розрахунку 10% річних. Що повинен зробити спекулянт у такій ситуації і який буде результат його угоди, якщо припустити, що вартість зберігання золота дорівнює нулю?

Контрольна робота III

Варіант __

1. Брокер укладає угоду за розпорядженням клієнта:

- а) за особистий рахунок;
- б) за рахунок клієнта;
- в) за рахунок біржі;
- г) за рахунок розрахункової палати.

2. Мінімальна зміна ціни контракту 1/8 центів. Скільки пунктів складає тік?

- 1) 8 пунктів;
- 2) 12,5 пунктів;
- 3) 18 пунктів;
- 4) 2,5 пунктів.

3. Строковими опціонами є:

- а) валютні операції, пов'язані з поставкою валюти на строк понад три дні з дня її укладання;
- б) валютні операції, пов'язані з поставкою валюти на строк понад п'ять днів з дня її укладання;
- в) валютні операції, пов'язані з поставкою валюти на строк понад тридцять днів з дня її укладання.
- г) валютні операції, пов'язані з поставкою валюти на строк понад шістидесяти днів з дня її укладання.

4. Алгоритм проведення біржового торгу.

5. Інструменти фундаментального аналізу для прогнозування ринкових курсів.

6. Інвестор купує на біржі 20 тис дол США за курсом спот 25,5 грн/дол і укладає форвардний контракт на продаж через 3 місяці за форвард-курсом 28,6 грн/дол. Інвестор розміщує куплені долари на 3-місячний валютний депозит за ставкою 4,5 %. Розрахувати

суму прибутку від купівлі-продажу валюти і річну норму прибутку за валютним арбітражем.

Підсумковий контроль проводиться у формі індивідуальної письмової роботи та письмового заліку.

Завдання індивідуальної письмової роботи: аналіз динаміки біржового індексу. Етапи виконання роботи:

- Вибір біржового індексу та узгодження вибору з викладачем;
- Здійснення спостереження за динамікою індексу, виявлення факторів, що впливають на його коливання;
- У визначені дати надання викладачу прогностичного інтервалу значень індексу;
- Підготовка підсумкового звіту за такою структурою:
 - 1) пояснення сутності, принципів розрахунку обраного біржового індексу;
 - 2) загальна характеристика ринку, на якому визначається індекс;
 - 3) демонстрація динаміки індексу за півроку до початку здійснення дослідження та за період дослідження;
 - 4) визначення часових інтервалів, за які відбувалися значні зниження (підвищення) значень індексу та визначення фундаментальних та технічних факторів, що пояснюють таку динаміку;
 - 5) співставлення власних прогностичних інтервалів та фактичної динаміки індексу, пояснення причин відхилень;
 - 6) висновок.

Заочна форма:

Самостійна робота студентів заочної форми навчання виконується у вигляді підготовки письмової індивідуальної роботи, підготовки до усної роботи на практичних заняттях, тестування, розв'язування ситуаційних задач.

Самостійна робота у вигляді підготовки до усної роботи на практичних заняттях передбачає вивчення матеріалу та формулювання відповідей на питання до практичних занять, за підсумками якої виконуються тести.

Письмова індивідуальна робота містить по два питання з блоків тем 1-2, 3-6, 7-9, практичне завдання та задачу. На питання має бути надана повна, викладена своїми словами, обґрунтована відповідь із посиланнями на використані інформаційні джерела та зазначенням цих джерел у списку на останньому аркуші роботи. Обсяг відповіді на питання – 1-2 аркуші, 12 кегль, 1,5 інтервали. До розв'язку задачі мають бути надані пояснення, що визначається в кожній дії. Для виконання практичного завдання студент обирає біржовий індекс будь-якої біржі світу (має бути узгоджений з викладачем) та здійснює його аналіз за останні півроку. Відповідь складається з таких частин: 1) сутність біржового індексу; 2) загальна характеристика ринку, на якому визначається індекс; 3) демонстрація динаміки індексу за останні півроку; 4) визначення часових інтервалів, за які відбувалися значні зниження (підвищення) значень індексу та визначення фундаментальних та технічних факторів, що пояснюють таку динаміку; 5) прогноз динаміки індексу на наступні півроку; 6) висновок. По ходу виконання роботи мають бути зазначені використані інформаційні ресурси.

Приклад індивідуального письмового завдання

Варіант 1

- 1) Співставити положення Закону України “Про товарну біржу” із вимогами, які ставляться до біржової торгівлі за кордоном.
- 2) Скласти схему класифікації бірж.
- 3) Розкрити поняття маржі та її видів. Визначити, при укладанні яких контрактів необхідна маржа і чому.
- 4) Розкрити сутність хеджування за допомогою ф'ючерсів.

- 5) Надати характеристику доручення клієнта брокеру та класифікаційні ознаки доручень.
- 6) Визначити стан розвитку електронної біржової торгівлі в Україні.

Задача. Спекулянт продав 100 тис. унцій срібла за грудневим ф'ючерсним контрактом за ціною 17,8 дол./унц. Депозит становить 5000 дол. за контракт, одиниця контракту 5000 унцій. Яка буде сума його рахунку, якщо він закrije угоду при ціні 18,02 дол./унц.?

Практичне завдання. Проаналізувати динаміку одного з біржових індексів (на власний вибір) за останні півроку.

4.4 Забезпечення освітнього процесу:

- Проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер);
- Доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi;
- OS: Windows, Android, iOS;
- Browsers: Chrome / Opera / Mozilla Firefox / MS Edge;
- Програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint; Skype, Zoom, Google Meet, навчальні демо-версії електронних біржових платформ;
- Система електронного навчання Moodle 3.9.

5 Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється в формі заліку. Він передбачає письмові відповіді на питання та їх усне обговорення.

Перелік питань до заліку

1. Характеристика основних форм оптової торгівлі.
2. Економічна сутність біржової діяльності.
3. Функції біржової діяльності в ринкових умовах.
4. Етапи розвитку біржової торгівлі.
5. Організаційна структура біржі.
6. Учасники біржових торгів.
7. Управління біржею.
8. Функції Котирувальної комісії на біржі.
9. Функції Арбітражного відділу біржі.
10. Функції Клірингової палати на біржі.
11. Методи державного регулювання діяльності бірж.
12. Методи саморегулювання біржі.
13. Особливості регулювання діяльності бірж в Україні.
14. Класифікація бірж за видом біржових активів.
15. Класифікація бірж за організаційно-правовою формою та участю у біржових торгах.
16. Класифікація бірж за характером біржових угод.
17. Вимоги до біржових угод.
18. Сутність спотових контрактів.
19. Сутність форвардних контрактів.
20. Сутність та призначення ф'ючерсів.
21. Сутність та види опціонів.
22. Відсоткові та валютні свопи.
23. Функції біржових спекулянтів.
24. Види біржових спекулянтів.
25. Стратегія поведінки «биків» на біржі.
26. Стратегія поведінки «ведмедів» на біржі.
27. Зміст хеджування.

28. Характеристика хеджових операцій.
29. Страхові внески (маржа).
30. Відмінності між дилером та брокером.
31. Організаційні форми брокерської діяльності.
32. Функції брокерів.
33. Угоди між брокерами та клієнтами.
34. Форми звітів брокерів перед клієнтами.
35. Алгоритм проведення біржового торгу.
36. Методи ведення біржових торгів.
37. Система гарантій виконання зобов'язань на біржі.
38. Біржове котирування та види котирувальних цін.
39. Порядок розв'язання спірних питань на біржових торгах.
40. Характеристика та переваги електронної торгової системи у біржовій торгівлі.
41. Характеристика електронних торгових систем, що використовуються на фондових біржах України.
42. Системи електронних торгів на світовому біржовому ринку.
43. Структурна побудова товарної біржі.
44. Використання технічного аналізу для прогнозування цін.
45. Використання фундаментального аналізу для прогнозування цін.
46. Цінні папери як біржовий товар.
47. Органи управління та спеціалізовані органи фондової біржі.
48. Лістинг та делістинг на фондовій біржі.
49. Порядок розрахунку та оприлюднення біржових курсів цінних паперів.
50. Біржові фондові індекси.
51. Державне регулювання та контроль за діяльністю фондових бірж.
52. Особливості застосування ф'ючерсних та опціонних контрактів на фондові індекси.
53. Основні види ринків (режими торгів) на фондовій біржі.
54. Порядок розрахунку біржею поточної ціни цінного папера.
55. Організація нагляду і контролю на біржовому фондовому ринку.
56. Правила випуску та обігу фондових деривативів
57. Депозитарний облік цінних паперів.
58. Валюта як біржовий товар.
59. Функції валютної біржі.
60. Особливості укладання угод на валютній біржі.

6 Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма:

Форма контролю	Максимальна оцінка одиниці контролю	Кількість заходів	Сума балів
Усні відповіді на практичних заняттях	3	10	30
Контрольні роботи на практичних заняттях	10	3	30
Індивідуальне завдання	10	1	10
Залік	30	1	30
Всього за семестр			100

Критерії оцінювання усної роботи студентів:

- вміння самостійно, лаконічно та логічно формулювати відповіді на питання, демонструючи знання матеріалу;

- вміння формулювати власні судження;
- активність протягом практичного заняття.

Критерії оцінювання контрольних робіт:

- повнота та логіка розкриття питання;
- самостійність викладення матеріалу;
- критичне осмислення матеріалу.

Критерії оцінювання індивідуальної роботи:

- наявність всіх структурних підрозділів;
- повнота викладення описового матеріалу;
- повнота та обґрунтованість аналітичної частини;
- правильність прогнозів.

Критерії оцінювання залікової роботи: повна і правильна відповідь на кожне питання, захищена усно, оцінюється в 10 балів. Максимальна оцінка роботи – 30 балів.

Заочна форма:

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Розгляд питань на групових заняттях	10
2	Підсумковий тест на груповому занятті	20
2	Підсумкова індивідуальна робота	40
	Залік	30
	Всього	100

Критерії обґрунтування оцінок за самостійну індивідуальну роботу

Оцінка, балів:	Критерії обґрунтування:
	- за теоретичне питання:
4	Надано повну, логічну, обґрунтовану, викладену своїми словами відповідь на питання із посиланнями на інформаційні джерела, що були використані при підготовці.
2-3	Питання розкрито не повністю, відповідь переписано з інформаційного джерела без її обробки, тобто відсутні власне структурування тексту, авторське обґрунтування відповіді.
0-1	Відсутня відповідь на питання (0) або питання не розкрито (1).
	- за задачу:
6	Задача правильно розв'язана та містить пояснення щодо розв'язку.
4-5	Задача розв'язана правильно, але не містить достатніх пояснень, або наявні деякі помилки у розв'язку.
1-3	Наявні значні помилки у розв'язку.
0	Розв'язок відсутній.
	- за практичне завдання:
9-10	Виконано всі структурні підрозділи роботи, надане якісне обґрунтування динаміки індексу, факторів, що на неї впливали, прогнозу зміни індексу; зазначено використані інформаційні ресурси.
6-8	Виконано всі структурні підрозділи роботи, але динаміка індексу, фактори що на нього впливали, прогнозна зміна індексу обґрунтовані недостатньо.
3-5	Наявні не всі структурні підрозділи роботи, зроблено поверхневий аналіз.
0-2	Відповідь на питання не відповідає вимогам (1-2 бали) чи відсутня (0 балів).

На практичному занятті оцінюється активність студента та змістовність його відповідей.

7. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни використовуються такі методи навчання, як:

- пояснювально-ілюстративний: на лекціях та практичних заняттях у процесі викладення інформації;
- репродуктивний метод: на практичних заняттях шляхом поставлення запитань, на які студенти мають сформулювати відповіді, виходячи з матеріалу, отриманого на лекціях та з навчальної літератури при самостійній підготовці;
- метод проблемного викладу та частково-пошуковий метод: підчас самостійної підготовки та на практичних заняттях, коли студентам пропонується підготувати відповіді на проблемні запитання та розв'язати задачі;
- дослідницький метод: підчас самостійної підготовки, виконання індивідуального завдання та на практичних заняттях, коли студенти мають знайти, проаналізувати інформацію з практичних аспектів здійснення біржової діяльності та викласти результати дослідження.

8. Методи контролю

У процесі викладання дисципліни використовуються такі методи контролю, як:

- усний контроль: студенти усно відповідають на питання до практичних занять;
- письмовий контроль: студенти розв'язують задачі, пишуть контрольні роботи; виконують індивідуальну роботу;
- самоконтроль: студенти мотивуються до самостійної перевірки знань у процесі підготовки до практичних занять, виконання індивідуальної роботи та підготовки до заліку.

9. Рекомендовані джерела інформації

9.1 Основні:

1. Біржова справа: підруч. для студентів ВНЗ / [Ю. В. Мельник та ін.]; за наук. ред д-ра екон. наук, проф. О. М. Сохацької; Терноп. нац. екон. ун-т. – Вид. 3-тє, перероб., змін. та допов. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 654 с.
2. Калінеску Т. В. Біржова діяльність: підручник / Т. В. Калінеску, І. М. Кушал, О. Д. Кирилов; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. – Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. – 444 с.
3. Крамаренко В.І. Біржова діяльність: Навч. посібник. / Крамаренко В.І. - К.: ПУЛ, 2015. - 264 с.
4. Основи біржової діяльності: навчальний посібник / М.О. Солодкий, Н.П. Резнік, В.О. Яворська: [за ред. М.О. Солодкого]. – К.: ЦП Компринт, 2017.
5. – 450 с. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність [Текст]: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І.М. Сотник, д.е.н., проф. Л.М. Таранюка.–Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. –572с.
6. Пепа Т. В. Біржова діяльність: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Т. В. Пепа, Т. І. Пішеніна, В. В. Лавринович. – К.: Ліра-К, 2015. – 539 с.
7. Хрущ Н. А. Біржова діяльність [Текст] : навч. посібник / Н. А. Хрущ, П. Г. Іжевський, С. В. Безвух /. – Київ : Кондор, 2017. – 347 с.

9.2 Додаткові:

7. Біржова діяльність: навчальний посібник / [В.І. Крамаренко, Б.І. Холод, Ю.Н. Воробйов та ін.; за ред. В.І. Крамаренко]. – К.: ЦУЛ, 2013. – 264 с.
10. Васильєва В.В. Фінансовий ринок: навч. Посібник / В.В. Васильєва, О.Р. Васильченко. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.
11. Дмитрук Б.П. Організація біржової діяльності в агропромисловому комплексі: навч. посібник / Б.П. Дмитрук. – К.: Либідь, 2011. – 344 с.

12. Дудяк Р.П. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум: навчальний посібник / Р.П. Дудяк, С.Я. Бугіль. – 2-е вид., доп. – Львів: „Новий світ-200”, „Магнолія плюс”, 2013. – 360 с.
13. Лысенков Ю.М. Международный фондовый рынок. Инструментарий. Участники. Информационное обеспечение / Ю.М. Лысенков, Н.В. Фетюхин, Е.Р. Зельцер. – К.: Киев, 2015. – 140 с.
14. Сохацька О.М. Біржова справа: підручник / О.М. Сохацька. – 2-е вид., змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2016. – 632 с.
15. Суторміна В.М. Фінансовий ринок: навч.-метод. посіб. / В.М. Суторміна, Н.В. Дегтярьова. – 2-е вид. – К.: КНЕУ, 2018. – 176 с.
16. Товарні біржі в Україні: аналіз діяльності, законодавче поле, перспективи розвитку / за ред. П.Т. Саблука та О.М. Шпичака. – К.: Віпол, 2017. – 278 с.
- Кушнір Т.Б. Економіка і організація біржової торгівлі: Навч. посібник/ Кушнір Т.Б.: 2 вид., стереотипне. – Харків: Консул, 2014. – 216 с.

9.3 Нормативно-правові документи:

1. Закон України „Про цінні папери та фондовий ринок” № 3480-IV від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268. – Режим доступу Закону із змінами та доповненнями: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
2. Закон України „Про товарну біржу” зі змінами і доповненнями, внесеними Законом № 2932-XII від 26.01.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 11. – Ст. 83. – Режим доступу закону із змінами і доповненнями: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>
3. Про державну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Указ Президента України // Уряд. кур'єр. - 1995. - 20 червня. – Режим доступу Закону із змінами та доповненнями: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011#Text>
4. Про концепцію функціонування та розвитку фондового ринку України: Постанова Верховної Ради України від 22 верес. 1995 р. № 342/95-ВР // Голос України. - 1995. - 31 жовтня.
5. Положення про депозитарну діяльність: Затв. рішенням Держ. комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17 жовня 2006 р., № 999.
6. Положення про функціонування фондових бірж: Затв. рішенням Держ. комісії з цінних паперів і фондового ринку від 19 грудня 2006 р., № 1542.

10. Дистанційна підтримка дисципліни:

Тексти лекцій, завдання, актуальні публікації та додаткові матеріали розміщені в системі дистанційного навчання Moodle.